

прав (застава, іпотека, притримання), наявність невідомих правопорядкам ліберального типу «опублічених» речових прав – права господарського відання і права оперативного управління.

Систему речового права становлять загальні положення, речі, володіння, окремі види речових прав, публічний реєстру нерухомого майна. Загальні положення містять положення про поняття речових прав, підстави їх встановлення та припинення, принципи речових прав, здійснення, захист і коло речових прав.

Речовими правами є право власності та речові права на чуже майно (інші речові права).

Речовими правами на чуже майно є: право узуфрукта; право користування; право проживання; право суперфіцію; право сервітуту; довгострокова оренда нерухомості; майнове «право очікування»; забезпечувальні речові права, включаючи заставу, іпотеку, притримання, переважне право на річ; інші права, яким законом надано такий характер.

Речові права в ЦК України доцільно регулювати положеннями окремої книги (Книга друга «Речові права»), поділеної на шість розділів: розділ I «Загальні положення»; розділ II «Речі»; розділ III «Володіння»; розділ IV «Власність»; розділ V «Інші речові права», розділ V) «Реєстр нерухомого майна».

Ключові слова: речове право; методологія і система речового права; формально визначені і «регульовані» речові права; власність; володіння; речові права на чуже майно; публічний реєстр нерухомого майна.

Keywords: property law; methodology and system of property law; formally defined and «regulated» property rights; property; possession; property rights to another's property; public real estate register.

Сафончик Оксана Іванівна,

*доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕКОДИФІКАЦІ СІМЕЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сімейне право, як і право цивільне, регулює переважно майнові відносини, і відбувається це насамперед тому, що ці відносини краще піддаються правовому регулюванню. Особисті немайнові відносини в сім'ї регулюються державою, оскільки вони тісно пов'язані з майновими

відносинами та справляють на них певний вплив. Між подружжям спочатку виникають особисті немайнові відносини, а вже потім майнові, які регулюються сімейним законодавством і можуть виникати лише за наявності немайнових відносин. Вони сприяють виконанню одного з основних завдань сімейного законодавства – зміцненню сім'ї.

Отже, враховуючи викладене вище, акцентується увага на розмежуванні таких правових категорій, як «сімейні правовідносини» та «шлюбні правовідносини», оскільки поняття «сімейні правовідносини» є ширшим і включає до свого складу не лише учасників зазначених правовідносин (подружжя – чоловіка і жінку, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах), а також інших учасників сімейних правовідносин відповідно до ст. 2 СК України. Також слід зазначити, що до складу сімейних правовідносин можна, хоч і формально, включити відносини, подібні до шлюбних – квазішлюбні відносини (релігійний шлюб та цивільне партнерство).

Аналізуючи положення сімейного законодавства України, а також міжнародне сімейне право, пропонується визначення деяких понять. При цьому, визначаючи поняття шлюбних правовідносин необхідно виокремити правовідносини, що виникають між особами, які перебувають у зареєстрованому у встановленому законом порядку шлюб, а також правовідносини, подібні до шлюбних (квазішлюбних правовідносин), які можуть існувати між:

- а) чоловіком і жінкою, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах;
- б) чоловіком і жінкою, які перебувають у релігійному шлюбі;
- в) двома фізичними особами (однієї чи різної статі), які перебувають у цивільному партнерстві.

Таким чином шлюбні правовідносини – відносини, що виникають з метою створення сім'ї, між жінкою і чоловіком, неспорідненими кровно між собою, які проживають однією сім'єю, ведуть спільне господарство, мають взаємні шлюбні права й обов'язки. Такі особи можуть зареєструвати свої відносини в державному органі реєстрації актів цивільного стану в установленому законом порядку.

Разом з тим слід надати визначення й інших видів шлюбних відносин:

Фактичні шлюбні відносини – відносини, що виникають між жінкою і чоловіком, неспорідненими кровно між собою, які проживають однією сім'єю, ведуть спільне господарство, мають взаємні шлюбні права й обов'язки відповідно до ст. 74 СК України.

Правовідносини подібні до шлюбних (квазішлюбні правовідносини) –

правовідносин, що можуть виникати між жінкою і чоловіком у релігійному шлюбі та особами (різної або однієї статі) у цивільному партнерстві, внаслідок чого у них виникають взаємні шлюбні права й обов'язки.

Релігійний шлюб – це подібний до шлюбного сімейний союз чоловіка і жінки, які проживають однією сім'єю, ведуть спільне господарство, мають взаємні шлюбні права й обов'язки, що зареєстровано у відповідній релігійній організації.

Цивільне партнерство – це подібний до шлюбного союз двох рівноправних фізичних осіб різної чи однієї статі, які проживають однією сім'єю, ведуть спільне господарство, мають взаємні права й обов'язки, подібні до шлюбних прав і обов'язків, та уклали між собою договір про цивільне партнерство.

Водночас звертається увага на те, що в більшості зарубіжних країн визнається лише зареєстрований шлюб, у деяких державах фактичне проживання, поєднане з релігійним обрядом, має ті самі наслідки, що й офіційно зареєстрований шлюб.

Отже, можна констатувати, що особи самостійно обирають форму організації сімейного життя відповідно до вимог чинного законодавства України – шлюб, фактичні шлюбні відносини, а також відносини, подібні до шлюбних – квазішлюбні (релігійний шлюб та цивільне партнерство).

Разом з тим, шлюб може бути легітимізованим та нелегітимізованим (фактичним). Легітимізований шлюб – це шлюб, що укладається між чоловіком і жінкою (подружжям), які зареєстрували шлюб у державному органі реєстрації актів цивільного стану в установленому законом порядку. Нелегітимізований (фактичний) шлюб – це шлюб, що укладається між чоловіком і жінкою, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах відповідно до ст. 74 СК України. Відносини, подібні до шлюбних – квазішлюбні (релігійний шлюб, цивільне партнерство), за своїми властивостями можна також вважати такими, що належать до нелегітимізованих шлюбних відносин.

З метою рекодифікації сімейного законодавства в контексті євроінтеграційних процесів пропонується доповнити СК України статтею 21¹ «Момент виникнення шлюбних правовідносин» такого змісту:

«Стаття 21¹. Момент виникнення шлюбних і квазішлюбних правовідносин

1. Шлюбні правовідносини виникають між подружжям з моменту реєстрації шлюбу в державних органах реєстрації актів цивільного стану.

2. При фактичних шлюбних правовідносинах шлюбні правовідносини виникають з моменту укладення між чоловіком і жінкою договору. У разі якщо

такий договір не укладений, момент виникнення шлюбних правовідносин буде встановлюватися в судовому порядку. У разі укладення в подальшому шлюбу вказаними особами, моментом виникнення шлюбних правовідносин буде дата реєстрації шлюбу, якщо інший момент не встановлений у судовому порядку.

3. У разі укладення особами релігійного шлюбу, моментом виникнення правовідносин, подібних до шлюбних, є дата реєстрації релігійного шлюбу відповідною релігійною організацією.

Реєстрація релігійного шлюбу не позбавляє права осіб зареєструвати шлюб у державних органах реєстрації актів цивільного стану. У такому разі шлюбні правовідносини будуть уважатися такими, що виникли з моменту реєстрації шлюбу державним органом реєстрації актів цивільного стану.

4. Правовідносини, подібні до шлюбних, між особами, які перебувають у цивільному партнерстві, виникають з моменту укладення договору про цивільне партнерство».

Ключові слова: сімейне право, сімейне законодавство, сімейні правовідносини, шлюбні правовідносини, шлюб.

Keywords: family law, family relations, marriage.

Сурілова Олена Олексіївна

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри міжнародного та європейського права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГІРНИЧОВИДОБУВНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Незбалансований видобуток корисних копалин у гірничовидобувних регіонах України (Донецькому, Криворізько-Нікопольському, Прикарпатському, Прип'ятському бурштиноносному басейні) призвів до виникнення масштабних порушень екологічних систем та підвищення ризику виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, основні причини яких (застарілість основних фондів, зокрема природоохоронного призначення, великий обсяг транспортування, зберігання і використання небезпечних речовин, недостатня інвестиційна підтримка процесу запровадження екологічно безпечних, ресурсо – та енергозберігаючих технологій, тощо) окреслені у Стратегії державної екологічної політики